

❖ جایگاه و مرتبه علم اصول

- متن کتاب هدایة المسترشدين

❖ تعريف علم

بررسی عبارت حضرت امام در تعريف علم

- عدة من قضايا..... ۱.....

نظر سایر بزرگان به جای این قید..... ۱.....

۱) علم عبارتست از علم به مجموعه ای از قضايا..... ۱.....

۲) علم به مجموعه موضوع و مبادی و مسائل..... ۳.....

۳) صناعت..... ۴.....

- بالوحدة السنخية

○ معنای وحدت سنخیت..... ۵.....

- تبیین اقسام واسطه..... ۵.....

- اقسام واحد..... ۵.....

○ آیا علم واحد اعتباری است؟..... ۶.....

اقسام اعتباری..... ۱۰.....

○ جمع بندی بین وحدت سنخیت و واحد اعتباری..... ۱۲.....

- تسانخ؛ ملاک چینش گزاره ها کنار یکدیگر..... ۱۳.....

○ بررسی سایر نظرات به جای قید سنخیت..... ۱۳.....

❖ تمایز علوم

- نظریه اول) قول مشهور : تمایز علوم به تمایز موضوعات است..... ۱۵.....

○ مقدمه اول : آیا علوم به موضوع احتیاج دارند؟..... ۱۵.....

✓ قول اول : علوم به موضوع احتیاج دارند..... ۱۵.....

- دلیل اول.....۱۵
- اشکالات دلیل اول.....۱۹
- دلیل دوم و نقد آن.....۲۱
- دلیل سوم و نقد آن.....۲۱
- دلیل چهارم و نقد آن.....۲۲
- ✓ قول دوم : علوم به موضوع احتیاج ندارند.....۲۳
- کلام حضرت امام در عدم احتیاج.....۲۳
- * نقد شهید مصطفی خمینی بر امام.....۲۷
- * تحقیق شهید مصطفی در مورد این بحث.....۲۷
- * نقد اشکال شهید مصطفی بر امام.....۳۰
- ✓ قول سوم : قول به تفصیل مرحوم بجنوردی.....۳۱
- مقدمه دوم : عرض ذاتی.....۳۴
- نتیجه دو مقدمه و قول مختار.....۳۶
- کلام مرحوم آخوند مبنی بر تمایز علوم به تمایز موضوعات.....۳۶
- نظریه دوم) مرحوم بجنوردی: تمایز علوم به تمایز موضوعات (موضوع: جامع محمولات).....۳۸
- مقدمات پنج گانه مرحوم بجنوردی.....۳۸
- نتیجه.....۴۰
- تفاوت نظر مرحوم بجنوردی با مرحوم آخوند.....۴۰
- ✓ اشکال اول بر مرحوم بجنوردی (مرحوم فاضل).....۴۱
- ما میگوییم.....۴۲
- ✓ اشکال دوم بر مرحوم بجنوردی (مرحوم فاضل).....۴۴
- ما میگوییم.....۴۴
- ✓ اشکال سوم بر مرحوم بجنوردی (مرحوم فاضل).....۴۴

- ما میگوییم.....۴۵
- ✓ اشکال چهارم بر مرحوم بجنوردی.....۴۵
- ✓ اشکال پنجم بر مرحوم بجنوردی.....۴۵
- نظریه سوم) مرحوم نائینی : تمایز علوم به تمایز حیثیات.....۴۷
 - کلام مرحوم نائینی در فوائد الاصول.....۴۷
 - ما میگوییم
 - نظریه چهارم) مرحوم خوئی : تمایز علوم به تمایز اغراض خارجی مُدوّن علم.....۵۰
 - کلام مرحوم خوئی در المحاضرات فی الاصول.....۵۰
 - ما میگوییم
 - نظریه پنجم) مرحوم فاضل لنکرانی : تمایز علوم به تمایز روش.....۵۴
 - کلام مرحوم فاضل در «اصول فقه شیعه».....۵۴
 - ما میگوییم.....۵۴
 - بررسی نهایی نظریه پنجم.....۵۶
 - نظریه ششم) مرحوم علامه طباطبایی : تمایز علوم حقیقی به تمایز موضوعات و تمایز علوم اعتباری به تمایز اغراض.....۵۷
 - کلام علامه در حاشیه کفایه.....۵۷
 - ✓ سه نکته در مورد کلام علامه.....۵۸
 - ✓ نقد مبنای علامه.....۵۹
 - نظریه هفتم) مرحوم آخوند : تمایز علوم به تمایز اغراض.....۶۱
 - علت انتخاب این مبنا توسط آخوند.....۶۱
 - اشکال مرحوم نائینی به مرحوم آخوند.....۶۱
 - ✓ ما میگوییم.....۶۱
 - اشکال اول مرحوم امام به مرحوم آخوند.....۶۱

- اشکال دوم مرحوم امام به مرحوم آخوند..... ۶۲
- نقد ما بر مرحوم آخوند
- نظریه هشتم) مرحوم امام : تمایز علوم بالذات است..... ۶۴
- کلام مرحوم امام در مناہج..... ۶۴
- ✓ نقد اول بر مرحوم امام..... ۶۴
- جواب به نقد و پاسخ این جواب..... ۶۴
- ما میگوییم..... ۶۵
- ✓ اشکال ما بر مرحوم امام..... ۶۶
- نظریه نهم) قول مختار : تمایز علوم به محصل غرض ۶۷
- جمع بندی مباحث تمایز علوم..... ۶۷

❖ تعریف علم اصول

- مقدمه اول : اهم تعاریف مطرح شده در مورد علم اصول..... ۶۹
- مقدمه دوم : غرض جعل و اعتبار علم اصول..... ۷۱
- مقدمه سوم : در علم اصول به دنبال چه تعریفی هستیم..... ۷۲
- تعریف مرحوم امام در مورد علم اصول..... ۷۳
- بررسی تعریف مرحوم امام در غالب چند نکته

(۱) بررسی لفظ القواعد

- لفظ القواعد در تعریف در مقابل کدام تعاریف قرار دارد..... ۷۳
- لفظ القواعد به چه معناست..... ۷۴
- لفظ القواعد باعث خروج چه مبحثی از دایره علم اصول شد..... ۷۶
- کلام صاحب فصول در مورد القواعد..... ۷۶
- اشکال به صاحب فصول..... ۷۷

(۲) بررسی لفظ آلیه

- آلیه به چه معناست و چه مباحثی را از تعریف خارج می کند...۷۸
- در سایر تعاریف به جای لفظ آلیه چه کلمه ای ذکر شده.....۷۸
- چرا امام از لفظ ممهده استفاده نکرد.....۷۹
- لفظ آلیه ، قواعد فقهی را از علم اصول خارج می کند.....۸۱
- فرق قواعد فقهی و قواعد اصولی.....۸۱
 ۱. در موضوعات.....۸۱
 ۲. کلی بودن قواعد اصولی و غالبی بودن قواعد فقه...۸۱
 ۳. کلام مرحوم آخوند.....۸۲
 - اشکالات بر کلام مرحوم آخوند.....۸۴
 ۴. کلام مرحوم خوئی در المحاضرات۸۴
 - بیان چند نکته.....۸۵
 - اشکال اول به مرحوم خوئی.....۸۶
 - تصحیح و تکمیل نکته اول.....۸۸
 - اشکال دوم به مرحوم خوئی.....۸۹
 ۵. کلام مرحوم حکیم در الاصول العامه.....۹۰
 - اشکال به مرحوم حکیم.....۹۰
 ۶. کلام مرحوم نائینی.....۹۰
 - اشکال مرحوم خوئی به مرحوم نائینی.....۹۲
 - اشکال ما به مرحوم خوئی.....۹۳
 - نکته ای پیرامون کلام نائینی (آیا خطابات احکام مختص مجتهدین است؟).....۹۴
 - نظر مرحوم امام.....۹۶
 ۷. کلام دوم مرحوم خوئی + اشکال.....۹۷

۸. کلام دوم مرحوم نائینی + اشکال.....۹۹
۹. کلام مرحوم امام.....۹۹
- اشکال + اللهم إلا أن يقال.....۱۰۱
- جمع بندی فرق بین قواعد اصولی و قواعد فقهی.....۱۰۲
- (۳) جمع بندی نکات بیان شده در تعریف مرحوم امام.....۱۰۲
- (۴) بررسی لفظ یمكن در تعریف امام
- یمكن در تعریف امام به چه معناست.....۱۰۳
- اشکال.....۱۰۳
- (۵) بررسی لفظ کبری در تعریف امام
- در سایر تعاریف به جای کبری چه کلمه ای بکار رفته.....۱۰۵
- لفظ کبری به چه معناست.....۱۰۶
- نقد واژه‌ی طریق در تعریف.....۱۰۹
- ما میگوئیم.....۱۱۰
- نقد واژی کبری در تعریف امام.....۱۱۱
- (۶) بررسی لفظ استنتاج در تعریف امام
- کلمه استنتاج در تعریف به چه معناست.....۱۱۳
- ما میگوئیم
- ارتباط مسائل اصولی با قیاس های فقهی.....۱۱۴
- (۷) بررسی قید « الاحکام الکلیة الالهیة أو الوظائف العملیة »
- این قید در صدد۱۱۸
- جانشینان این قید در سایر تعاریف.....۱۱۸
- الف) مشهور «احکام شرعیة فرعیة».....۱۱۸
- ب) آخوند «الاحکام او التی ینتهی الیه فی مقام العمل».....۱۱۸

اشکال ما به آخوند.....۱۱۹

• نکته (آخوند: حجیت ظن بر مسلک حکومت).....۱۱۹

ج) سایر اصولیون

۱. مرحوم حائری: لفظ حال.....۱۲۲

۲. مرحوم عراقی و شهید مصطفی: الوظائف.....۱۲۲

اشکال امام به مرحوم عراقی.....۱۲۳

اشکال ما به مرحوم عراقی.....۱۲۴

نکته ای پیرامون کلام شهید مصطفی.....۱۲۴

۳. شهید صدر: الجعل الشرعی الکلی.....۱۲۴

اشکال به شهید صدر.....۱۲۵

۸) جمع بندی تعریف علم اصول.....۱۲۶

- بیان تعریف مختار.....۱۲۶

- بررسی اجزای تعریف مختار.....۱۲۶

❖ وضع

مقدمه اول) ارتباط لفظ و معنی بالوضع است یا بالذات؟.....۱۲۸

• کلام مرحوم سید مجاهد در این مورد.....۱۲۸

○ بررسی دلیل عباد بن سلیمان.....۱۳۲

مقدمه دوم) مَن الواضع؟.....۱۴۰

• کلام میرزا حبیب الله رشتی.....۱۴۰

○ ما میگوییم.....۱۴۰

• کلام مرحوم نائینی.....۱۴۱

○ تأیید کلام ایشان توسط مرحوم فاضل.....۱۴۲

○ اشکال مرحوم امام به مرحوم نائینی.....۱۴۳

○ توضیح مطلب و جمع بندی.....۱۴۳

تعاریف وضع در کلمات اصولیون

(۱) تعریف مرحوم آخوند: نحو اختصاص.....۱۴۵

● اشکال مرحوم امام به مرحوم آخوند.....۱۴۵

○ ما میگوییم.....۱۴۶

● اشکال مرحوم بروجردی به مرحوم آخوند.....۱۴۶

(۲) تعریف صاحب فصول: تعیین اللفظ للدلالة على المعنى بنفسه.....۱۴۶

● ما میگوییم.....۱۴۶

(۳) تعریف تعریف مرحوم نهاوندی، حائری و خوئی: تعهد.....۱۴۷

● فروض تعهد.....۱۴۷

● توضیح مطلب.....۱۴۸

● اشکال اول مرحوم امام به مرحوم نهاوندی.....۱۴۹

○ ما میگوییم

● اشکال دوم مرحوم امام به مرحوم نهاوندی.....۱۵۰

○ ما میگوییم.....۱۵۰

● اشکال سوم، اشکال اول سیدنا الاستاد به مرحوم نهاوندی.....۱۵۱

○ ما میگوییم.....۱۵۱

● اشکال چهارم، اشکال دوم سیدنا الاستاد به مرحوم نهاوندی.....۱۵۱

○ ما میگوییم.....۱۵۱

● اشکال پنجم، اشکال مرحوم خوئی به مرحوم نهاوندی و پاسخ.....۱۵۲

○ ما میگوییم.....۱۵۲

● اشکال ششم، اشکال سوم سیدنا الاستاد به مرحوم نهاوندی.....۱۵۲

○ ما میگوییم.....۱۵۲

- اشکال هفتم، اشکال مرحوم فاضل به مرحوم نهاوندی..... ۱۵۲
- ما میگوییم..... ۱۵۳
- اشکال هشتم، اشکال چهارم سیدنا الاستاد به مرحوم نهاوندی..... ۱۵۳
- ما میگوییم..... ۱۵۳
- جمع بندی اشکالات..... ۱۵۳
- (۴) تعریف مرحوم اصفهانی : جعل علامیت..... ۱۵۴
- تایید این مبنا توسط مرحوم امام..... ۱۵۴
- مؤید شیخنا الاستاد آیت الله وحید برای مرحوم اصفهانی..... ۱۵۵
- ما میگوییم..... ۱۵۵
- اشکال اول، اشکال مرحوم عراقی..... ۱۵۶
- جواب مرحوم امام به مرحوم عراقی..... ۱۵۶
- ما میگوییم..... ۱۵۷
- اشکال دوم، اشکال اول مرحوم خوئی..... ۱۵۷
- ما میگوییم..... ۱۵۸
- اشکال سوم، اشکال دوم مرحوم خوئی..... ۱۵۸
- ما میگوییم..... ۱۵۹
- اشکال چهارم، اشکال اول منتقی الاصول..... ۱۶۱
- ما میگوییم..... ۱۶۱
- اشکال پنجم، اشکال دوم منتقی الاصول..... ۱۶۱
- ما میگوییم..... ۱۶۲
- (۵) تعریف مرحوم عراقی : سه تقریر از کلام ایشان شده..... ۱۶۲
- تقریر اول) تقریر مرحوم خوئی : جعل ملازمه..... ۱۶۲
- اشکال اول، اشکال مرحوم خوئی به مرحوم عراقی..... ۱۶۴

- ۱۶۴..... ما میگوئیم.....
- اشکال دوم، اشکال ما به مرحوم عراقی..... ۱۶۴.....
- تقریر دوم) تقریر منتهی الاصول : امر اعتباری در وعاء اعتبار عقلایی..... ۱۶۵.....
- ما میگوئیم..... ۱۶۶.....
- تقریر سوم) تقریر آیت الله وحید: تعهد (اتصاف لفظ به صفت مبرزیت)..... ۱۶۶.....
- توضیح مطلب..... ۱۶۷.....
- جمع بندی کلام مرحوم عراقی..... ۱۶۷.....
- ۶) تعریف مرحوم ایروانی : جعل هو هویت..... ۱۶۸.....
- کلام مرحوم بجنوردی در تایید این تعریف..... ۱۶۸.....
- خلاصه ادلهی مرحوم بجنوردی..... ۱۶۹.....
- جواب ما به ادله مرحوم بجنوردی..... ۱۷۰.....
- اشکالات بر جعل هو هویت
- ۱) اشکال مرحوم فاضل..... ۱۷۲.....
- جواب آیت الله سیستانی به مرحوم فاضل..... ۱۷۳.....
- جواب ما به مرحوم فاضل..... ۱۷۳.....
- ۲) اشکال مرحوم خوئی..... ۱۷۴.....
- ما میگوئیم..... ۱۷۴.....
- بیان نکته (در مورد استعمال)..... ۱۷۵.....
- جمع بندی قول هو هویت..... ۱۷۵.....
- ۷) تعریف شهید صدر : علاقه ایجاد شده بین لفظ و معنی به خاطر انس بین آنها..... ۱۷۵.....
- بیان مبنای شهید صدر..... ۱۷۵.....
- ما میگوئیم..... ۱۷۷.....
- ۸) تعریف شهید مصطفی خمینی : إنشاء الربط بین الالفاظ و المعانی..... ۱۷۸.....

- بیان مبنای شهید مصطفی..... ۱۷۸
- ما میگوییم..... ۱۷۸
- جمع بندی نهایی تعاریف وضع..... ۱۷۸
- وضع تعینی و تعینی
- بررسی وضع تعینی و تعینی در سه مقدمه..... ۱۷۹
- ۱. ملاک وضع تعینی و تعینی..... ۱۷۹
- ۰ ما میگوییم..... ۱۷۹
- ۲. مجاز مشهور به چه معناست..... ۱۸۰
- ۳. منکرین وضع تعینی..... ۱۸۱
- ۰ ما میگوییم
- نکته (۱) مرحوم آخوند می فرماید: ان الوضع التعیني كما يحصل بالتصريح بإنشاء يحصل بالاستعمال..... ۱۸۲
- ۰ ما میگوییم..... ۱۸۳
- نکته (۲) حقیقت اعم از استعمال لفظ در موضوع له است..... ۱۸۴
- ۰ ما میگوییم..... ۱۸۵
- وضع شخصی و نوعی
- کلام هداية المسترشدين: (تقسیم وضع به شخصی و نوعی به لحاظ لفظ است)..... ۱۸۶
- ۰ ما میگوییم..... ۱۸۷
- بررسی اقسام وضع شخصی و نوعی..... ۱۹۰
- ۰ جمع بندی
- بیان چند نکته
- (۱) کلام مرحوم فاضل مبنی بر اعتقاد آخوند در مورد وضع مواد و وضع هیئات..... ۱۹۴
- (۲) تقسیم وضع به شخصی و نوعی به لحاظ لفظ است..... ۱۹۵

۳) کلام صاحب فصول بعد از تقسیم وضع به شخصی و نوعی.....۱۹۷

○ ما میگوییم

اقسام چهارگانه وضع

- مقام اول) تعریف این اقسام.....۱۹۹
- ما میگوییم (تبیین این چهار قسم در غالب چند نکته).....۱۹۹
- ۱. عام و خاص به معنای کلی و جزئی اند.....۱۹۹
- ما میگوییم.....۲۰۰
- ۲. مراد از وضع ، واضع و موضوع له.....۲۰۱
- ۳. این تقسیم بندی در کلام مرحوم آخوند.....۲۰۱
- ما میگوییم.....۲۰۲
- ۴. کلام مرحوم مظفر در مورد اقسام چهارگانه وضع.....۲۰۳
- ما میگوییم
- ۵. وجود ای اقسام چهارگانه در وضع تعینی.....۲۰۴
- ما میگوییم.....۲۰۵
- ۶. کلام مرحوم عراقی: وضع عام ، موضوع له عام در دو صورت تصویر می شود.....۲۰۶
- مقدمه (۱) قول مشهور درباره کلی طبیعی.....۲۰۶
- مقدمه (۲) قول رجل همدانی درباره کلی طبیعی.....۲۰۷
- ✓ کلام مرحوم عراقی د مورد کلی طبیعی.....۲۰۸
- ما میگوییم.....۲۰۹
- ✓ کلام امام در تبیین کلام مرحوم عراقی.....۲۱۰
- ✓ کلام مرحوم آملی در تقریر کلام مرحوم عراقی.....۲۱۰
- ما میگوییم.....۲۱۱

- ✓ اشکال و جواب مرحوم عراقی بر خودش..... ۲۱۱
- ما میگوییم..... ۲۱۲
- ✓ اشکال اول امام بر مرحوم عراقی..... ۲۱۲
- ✓ اشکال دوم امام بر مرحوم عراقی..... ۲۱۳
- ✓ اشکال سوم امام بر مرحوم عراقی..... ۲۱۴
- ما میگوییم..... ۲۱۴
- مقام دوم) امکان اقسام اربعه..... ۲۱۵
- الف) امکان وضع خاص ، موضوع له خاص..... ۲۱۵
- تقریرات مرحوم میرزا هاشم آملی..... ۲۱۵
- ما میگوییم
- ب) امکان وضع عام ، موضوع له عام..... ۲۱۸
- اشکال حضرت امام در مناهج بر این قسم..... ۲۱۸
- جواب اول، جواب امام..... ۲۱۸
- عبارت مرحوم فاضل در شرح عبارت امام..... ۲۱۹
- ما میگوییم..... ۲۲۰
- جواب دوم، جواب مرحوم فاضل..... ۲۲۰
- ما میگوییم..... ۲۲۰
- جواب سوم، جواب شهید مطهری..... ۲۲۲
- ما میگوییم..... ۲۲۲
- جواب چهارم..... ۲۲۲
- تکملة؛ قول فیلسوفان غربی..... ۲۲۴
- ج) امکان وضع عام ، موضوع له خاص
- کلام مرحوم آخوند در این مسئله

- تقریر مرحوم مروج از کلام مرحوم آخوند..... ۲۲۵
- ما میگوییم..... ۲۲۵
- تقریر مرحوم قوچانی از کلام مرحوم آخوند..... ۲۲۸
- اشکال اول آیت الله وحید بر تقریر مرحوم قوچانی..... ۲۲۹
- ما میگوییم..... ۲۳۰
- اشکال دوم آیت الله وحید بر مرحوم قوچانی..... ۲۳۰
- ما میگوییم..... ۲۳۰
- اشکال سوم آیت الله وحید بر مرحوم قوچانی..... ۲۳۰
- ما میگوییم..... ۲۳۰
- اشکال مرحوم روحانی بر مرحوم قوچانی..... ۲۳۱
- ما میگوییم..... ۲۳۱
- تقریر حضرت امام بر وضع عام ، موضوع له خاص..... ۲۳۲
- تکمیل فرمایش امام..... ۲۳۲
- جمع بندی کلام امام..... ۲۳۳
- اشکال و جواب مرحوم خوئی جهت تبیین بیشتر مسئله..... ۲۳۴
- ما میگوییم..... ۲۳۵
- اشکال مرحوم بجنوردی بر وضع عام ، موضوع له خاص..... ۲۳۶
- ما میگوییم..... ۲۳۶
- ✓ جمع بندی امکان وضع عام ، موضوع له خاص..... ۲۳۶
- (د) امکان وضع خاص ، موضوع له عام..... ۲۳۷
- کلام محقق رشتی مبنی بر امکان..... ۲۳۷
- اشکال اول مرحوم قزوینی بر محقق رشتی..... ۲۳۸
- ما میگوییم..... ۲۴۰

- اشکال دوم مرحوم قزوینی بر محقق رشتی..... ۲۴۰
- ما میگوییم..... ۲۴۰
- اشکال مرحوم آخوند بر محقق رشتی..... ۲۴۱
- کلام مرحوم حائری مبنی بر امکان..... ۲۴۲
- ما میگوییم..... ۲۴۳
- کلام مرحوم فاضل مبنی بر امکان..... ۲۴۴
- ما میگوییم..... ۲۴۶
- اشکال مرحوم نائینی بر امکان وضع خاص ، موضوع له عام..... ۲۴۶
- اشکال امام بر اشکال مرحوم نائینی..... ۲۴۷
- ما میگوییم..... ۲۴۷
- نکته ای پیرامون کلام امام..... ۲۴۸
- جمع بندی امکان وضع خاص ، موضوع له عام..... ۲۴۸
- مقام سوم) وقوع اقسام اربعه..... ۲۴۸
- مقدمه ، کلام مرحوم امام در مناهج..... ۲۴۸
- تقریر مرحوم لنگرودی از کلام امام..... ۲۴۸
- اشکال مرحوم لنگرودی بر کلام امام..... ۲۵۰
- ما میگوییم..... ۲۵۰
- وقوع وضع خاص، موضوع له خاص..... ۲۵۱
- کلام مرحوم امام در وضع اعلام شخصیه..... ۲۵۱
- اشکال و جواب امام بر کلام خویش..... ۲۵۲
- ما میگوییم..... ۲۵۳
- کلام محقق رشتی در وضع اعلام شخصیه..... ۲۵۷
- ما میگوییم..... ۲۵۷

- وقوع وضع عام ، موضوع له عام..... ۲۵۷
- کلام تسدید الاصول در وضع اسماء اجناس..... ۲۵۷
- ما میگوئیم..... ۲۵۸
- نکته (کلام شهید مصطفی‌در مورد وضع اسم الله به نحو وضع عام،
موضوع له عام..... ۲۵۹
- ما میگوئیم..... ۲۶۰

اثر وضع

- تقریر مرحوم لنگرودی از کلام مرحوم امام..... ۲۶۱
- ما میگوئیم..... ۲۶۲
- بحث پیرامون موضوع له اسماء اجناس..... ۲۶۳
 - کلام حضرت امام در مصباح الهدایة..... ۲۶۳
 - کلام صدرالمتألهین..... ۲۶۴
 - روش های مواجهه با آیات الهی..... ۲۶۴
 - ۱. مسلک اول؛ روش اصحاب حدیث..... ۲۶۴
 - ۲. مسلک دوم؛ روش اهل تنزیه و تأویل..... ۲۶۵
 - ۳. مسلک سوم؛ روش اکثر معتزله و جمهور علمای امامیه..... ۲۶۵
 - ۴. مسلک پنجم؛ روش فخر رازی..... ۲۶۵
- تفاوت مسلک اول و پنجم..... ۲۶۶
- اشکال صدرا بر مسلک پنجم..... ۲۶۶
- ما میگوئیم (جدول جمع بندی نظریات این چهار مسلک منهای کلام
صدر..... ۲۶۷
- ۵. مسلک چهارم؛ روح المعانی..... ۲۷۰
- تقریر بحث در کلام مرحوم امام..... ۲۷۰

- کلام مرحوم فیض کاشانی..... ۲۷۳
- کلام صدر المتألهین..... ۲۷۵
- خلاصه نظر صدرا تا کنون..... ۲۷۷
- اشکال و جواب اول صدرا..... ۲۷۷
- ما میگوییم..... ۲۷۸
- اشکال و جواب دوم صدرا..... ۲۷۸
- جمع بندی نظر صدرا..... ۲۸۱
- کلام مرحوم علامه طباطبایی درباره روح المعانی..... ۲۸۱
- نکته (پیرامون کلام علامه و صدرا)..... ۲۸۳